

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009

- A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΥΡ. ΕΝΩΣΗ – ΕΥΡΩΖΩΝΗ)**
- B. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ –ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ –ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**
- Γ. ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΥΡ. ΕΝΩΣΗ – ΕΥΡΩΖΩΝΗ)**

3 Δεκεμβρίου 2009

**Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας IOBE (DG ECFIN)
Νοέμβριος 2009**

Το IOBE διεξάγει κάθε μήνα από το 1981 Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στις επιχειρήσεις στους τέσσερις τομείς της οικονομίας και, από τον Μάιο του 2008, και στους καταναλωτές. Οι έρευνες αποτελούν μέρος του κοινού εναρμονισμένου προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (DG ECFIN) και τα αποτελέσματά τους χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του δείκτη οικονομικού κλίματος σε Ελλάδα και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ δημοσιεύονται αναλυτικά στις εκδόσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι αναλύσεις που δημοσιεύονται κάθε μήνα με τη μορφή αυτής της έκδοσης στηρίζονται στα πρωτογενή, αναλυτικά στοιχεία για πάνω από 1000 επιχειρήσεις και αντιπροσωπευτικό δείγμα 1500 καταναλωτών, όπως προκύπτουν από τις έρευνες που διεξάγει αποκλειστικά και μόνο το IOBE για την Ελλάδα για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Επόμενο δελτίο συγκυρίας: **11 Ιανουαρίου 2009**

A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ: ΕΕ-27, ΕΥΡΩΖΩΝΗ, ΕΛΛΑΔΑ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009

α) Ε.Ε.-27 – Ευρωζώνη: Το κλίμα βελτιώνεται περαιτέρω, συγκρατημένη αισιοδοξία στους καταναλωτές

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διατηρεί την ανοδική του πορεία και τον Νοέμβριο, έχοντας πλέον διανύσει οκτώ μήνες συνεχούς βελτίωσης. τόσο στην **Ευρωπαϊκή Ένωση** όσο και την **Ευρωζώνη**. Συγκεκριμένα, ο δείκτης αυξάνεται σε σχέση με τον Οκτώβριο κατά 1,9 μονάδες στην Ε.Ε. και 2,7 μονάδες στην Ευρωζώνη και διαμορφώνεται στις 87,9 και 88,8 μονάδες αντίστοιχα, απέχοντας ωστόσο ακόμη σημαντικά από τους μακροχρόνιους μέσους όρους του. Ο τομέας που συμβάλλει περισσότερο στην ανάκαμψη του δείκτη είναι η **Βιομηχανία**, ενώ θετικότερες εξελίξεις καταγράφονται και στο **Λιανικό Εμπόριο**, όπου ο δείκτης αυξήθηκε κατά 6 μονάδες στην ΕΕ και κατά 4 στην Ευρωζώνη, αλλά και στις **Κατασκευές**, όπου σημειώθηκε άνοδος των 2 και 3 μονάδων αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη. Από την άλλη πλευρά η **καταναλωτική εμπιστοσύνη** παρέμεινε αμετάβλητη στην ΕΕ και βελτιώθηκε κατά μία μονάδα στην Ευρωζώνη, ενώ στις **Υπηρεσίες**, ο δείκτης αυξήθηκε κατά 2 μονάδες στην ΕΕ και κατά 3 στην Ευρωζώνη. Αναλυτικότερα:

- Στη **Βιομηχανία**, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώνεται στις -19 μονάδες τόσο στην ΕΕ, όσο και την Ευρωζώνη, με τις προβλέψεις για την *εξέλιξη της παραγωγής* να βελτιώνονται σημαντικά και να γίνονται θετικές για πρώτη φορά εντός του έτους και στις δύο ζώνες και τα *αποθέματα* να αποκλιμακώνονται οριακά στην Ευρωζώνη. Τα *επίπεδα των παραγγελιών* σημειώνουν ήπια βελτίωση και στις δύο ζώνες, παραμένοντας ωστόσο ακόμα σε αρκετά χαμηλά επίπεδα.
- Στις **Υπηρεσίες**, οι σχετικοί δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώνονται στις -9 και -4 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη αντίστοιχα. Από τα επιμέρους στοιχεία, οι εκτιμήσεις για την *τρέχουσα δραστηριότητα* των επιχειρήσεων βελτιώνονται οριακά σε ΕΕ και εντονότερα, κατά 3 μονάδες, στην Ευρωζώνη, εξέλιξη ανάλογη με την πορεία των εκτιμήσεων για την *τρέχουσα ζήτηση*. Ανάκαμψη σημειώνουν εξάλλου και οι προβλέψεις για τη *βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης*, τόσο στην ΕΕ, όσο και την Ευρωζώνη, όπου και εδώ για πρώτη φορά εντός του έτους καταγράφονται θετικές τιμές στους σχετικούς ευρωπαϊκούς δείκτες.
- Στο **Λιανικό Εμπόριο**, οι επιχειρηματικές προσδοκίες σημειώνουν σημαντική άνοδο, και διαμορφώνονται στις -6 και -11 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη. Από τα επιμέρους στοιχεία του δείκτη, οι εκτιμήσεις για την *τρέχουσα επιχειρηματική δραστηριότητα* βελτιώνονται κατά 8 και 5 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη, ενώ οι εκτιμήσεις για τα *αποθέματα* αποκλιμακώνονται ελαφρά στην ΕΕ και παραμένουν στα ίδια επίπεδα στην Ευρωζώνη. Σημαντική είναι και η βελτίωση που καταγράφεται και στις δύο ζώνες σχετικά με τις προσδοκίες για την *εξέλιξη των πωλήσεων τους επόμενους μήνες*, με τον αντίστοιχο δείκτη στην ΕΕ να καταγράφει θετική τιμή για πρώτη φορά το 2009.

Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας IOBE (DG ECFIN)
Νοέμβριος 2009

- Ήπια άνοδο καταγράφουν και οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές**, οι οποίες διαμορφώνονται στις -32 και -26 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη, στις καλύτερες φετινές επιδόσεις τους. Οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για το *επίπεδο των εργασιών* τους βελτιώνονται ελαφρά και στις δύο ζώνες και περισσότερο στην Ευρωζώνη, ενώ βελτίωση καταγράφεται και στις προβλέψεις των επιχειρήσεων σχετικά με την *απασχόληση*, η οποία είναι ηπιότερη στην ΕΕ.

Πίνακας 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος (1990-2008=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

	2001-2008			Μ.Ο έτους								
	Min	Max	M.O	2004	2005	2006	2007	2008				
ΕΕ-27	61,0 Φεβ-09	115,0 Ιουν-07	100,9	103,1	100,1	108,5	111,8	91,8				
Ευρωζώνη	65,3 Φεβ-09	112,8 Μαι-07	100,2	100,4	99,1	107,7	109,8	92,4				
Ελλάδα	43,1 Μαρ-09	114,9 Απρ-04	99,0	102,6	89,8	103,0	108,4	89,0				
2008												
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	104,3	101,4	102,9	99,3	98,5	96,1	90,7	88,6	86,9	79,6	73,2	66,4
Ευρωζώνη	102,5	101,1	100,5	98,2	98,7	96,1	91,0	89,9	88,9	81,6	76,6	68,7
Ελλάδα	101,4	103,4	100,0	98,8	94,1	94,1	93,3	92,6	86,0	75,9	69,6	57,9
2009												
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	63,2	60,8	60,4	64,0	67,9	71,1	75,0	81,0	82,6	86,0	87,9	
Ευρωζώνη	67,2	65,3	64,6	67,3	70,2	73,2	76,0	80,8	82,8	86,1	88,8	
Ελλάδα	55,4	46,8	42,9	46,3	49,5	59,0	57,2	59,2	63,8	71,7	66,4	

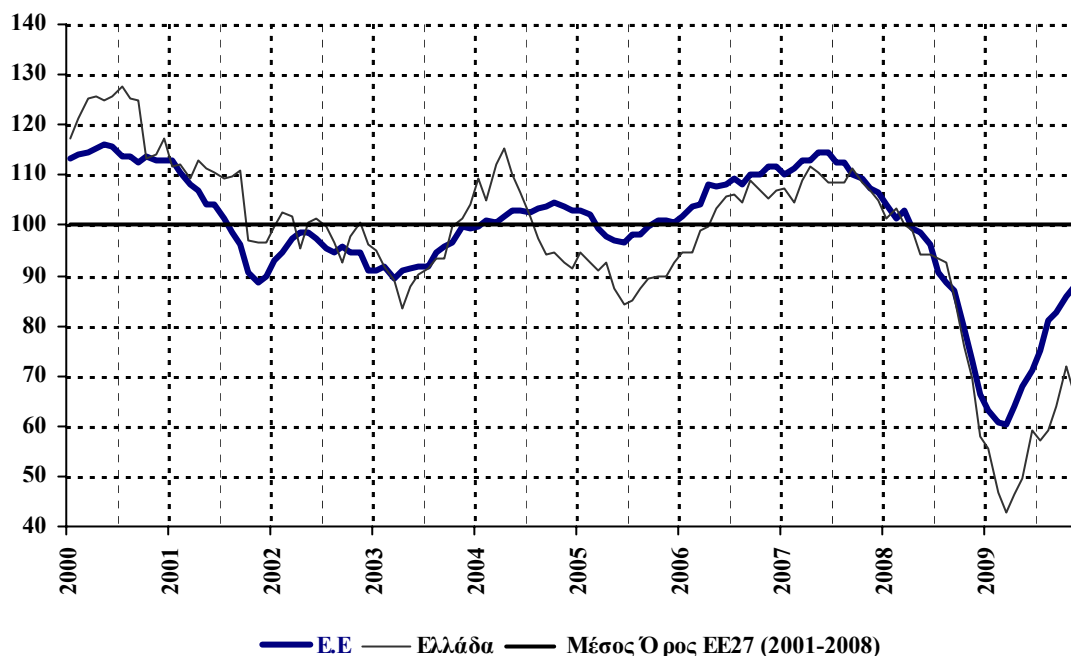
Σημείωση: Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (1990-2008=100) υπολογίζεται με βάση τους επιμέρους Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία, τις Κατασκευές, το Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες, καθώς και το Δείκτη Εμπιστοσύνης στους Καταναλωτές.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

- Ο **Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης** παραμένει στις -15 μονάδες στην ΕΕ και βελτιώνεται στις -17 μονάδες στην Ευρωζώνη, με τις προβλέψεις των καταναλωτών για την *οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο* να καταγράφουν οριακή άνοδο στην ΕΕ και να μην μεταβάλλονται στην Ευρωζώνη και τις αντίστοιχες για την *οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο διάστημα* να σημειώνουν άνοδο 2 μονάδων και στις δύο ζώνες. Η *πρόθεση για αποταμίευση* παρουσιάζει οριακή κάμψη στην ΕΕ και οριακή άνοδο αντίθετα στην Ευρωζώνη, ενώ οι προσδοκίες για την *εξέλιξη της ανεργίας το επόμενο 12μηνο* παραμένουν σταθερές στην ΕΕ και ανέρχονται κατά 2 μονάδες στην Ευρωζώνη.
- Τέλος, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες** – ο οποίος όμως δεν περιλαμβάνεται στο δείκτη οικονομικού κλίματος – σημειώνει υποχώρηση κατά 2 μονάδες, τόσο στην ΕΕ όσο και την Ευρωζώνη, και διαμορφώνεται στις +17 και +15 μονάδες αντίστοιχα. Οι εκτιμήσεις για την *τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων* επιδεινώνονται οριακά στην ΕΕ και παραμένουν στα ίδια επίπεδα στην Ευρωζώνη, ενώ εκείνες για την *τρέχουσα εξέλιξη της ζήτησης* καταγράφουν πτώση,

ελαφρά στην ΕΕ και εντονότερη (κατά 7 μονάδες), στην Ευρωζώνη. Πτωτική είναι η εικόνα και στις προβλέψεις της *ζήτησης στο επόμενο τρίμηνο*, περισσότερο και εδώ στην Ευρωζώνη από ότι στην ΕΕ.

Διάγραμμα 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος Ε.Ε-27 και Ελλάδα
(1990-2008=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Σε επίπεδο κρατών, καταγράφεται βελτίωση του οικονομικού κλίματος στις περισσότερες χώρες. Από τις μεγαλύτερες, η εντονότερη άνοδος σημειώνεται στην Ολλανδία (+6,3), ενώ περισσότερο συγκρατημένη είναι η βελτίωση του κλίματος στην Πολωνία (+2,9), την Ιταλία (+2,5), την Γαλλία (+2,2), την Γερμανία (+1,7) και την Ισπανία (+1,4). Αντίθετα, το κλίμα στο Ην. Βασίλειο παρουσιάζει αξιοσημείωτη επιδείνωση (-2,9). Στην Ελλάδα, η ανοδική τροχιά των προηγούμενων επτά μηνών δίνει τη θέση της τον Νοέμβριο σε διόρθωση του κλίματος κατά 5 μονάδες, μετά τη συνεχή βελτίωση των τελευταίων μηνών.

β) Ελλάδα: Επιδείνωση του οικονομικού κλίματος, κυρίως λόγω υποχώρησης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα, σε αντίθεση με την πλειονότητα των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών, επιδεινώνεται τον Νοέμβριο, με αποτέλεσμα να ανακόπτεται η συνεχής ανοδική τάση των τελευταίων επτά μηνών. Ο δείκτης διαμορφώνεται έτσι στις 66,4 από τις 71,7 μονάδες τον Οκτώβριο, στη δεύτερη πάντως καλύτερη επίδοση του έτους. Η υποχώρηση αυτή προέρχεται κατά κύριο λόγο από την πτώση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, αλλά δευτερευόντως και από την ήπια μείωση των προσδοκιών στη Βιομηχανία και το Λιανικό Εμπόριο. **Μετά την έντονη εξάλλου άνοδο της καταναλωτικής εμπιστοσύνης στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων δύο ετών τον προηγούμενο μήνα, αποτέλεσμα ως επί το πλείστον της δημιουργίας υψηλών προσδοκιών και θετικού κλίματος κατά**

την προεκλογική περίοδο, τον Νοέμβριο φαίνεται να «διορθώνονται» ίσως οι υπερβολικές προσδοκίες που είχαν καταγραφεί τον προηγούμενο μήνα, με αποτέλεσμα ο δείκτης να περιορίζεται μεν, αλλά να διατηρείται σε αρκετά υψηλότερα του φετινού μέσου όρου επίπεδα. Πάντως όπως η έντονη άνοδος προεκλογικά έτσι και αυτή η διόρθωση των προσδοκιών μετεκλογικά, συμβαίνει με συστηματικό τρόπο στις περισσότερες εκλογικές διαδικασίες από το 1985. Από την άλλη πλευρά, το κλίμα βελτιώνεται στις Κατασκευές, όπου σημειώνεται άνοδος των προσδοκιών για τρίτο συνεχή μήνα, ενώ στις Υπηρεσίες, οι προσδοκίες δεν μεταβάλλονται ιδιαίτερα. Αναλυτικότερα:

- στη **Βιομηχανία**, ο δείκτης των *προβλέψεων της παραγωγής* περιορίζεται, ενώ και τα *αποθέματα* διογκώνονται ελαφρά. Εξαιρέση αποτελούν οι *εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο της ζήτησης και των παραγγελιών*, οι οποίες βελτιώνονται οριακά.
- στις **Υπηρεσίες**, οι *εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία των εργασιών* επιδεινώνονται, αλλά άνοδο καταγράφουν οι *εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της ζήτησης*, με τις προσδοκίες σχετικά με τη *βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης* να παραμένουν στα ίδια επίπεδα.
- στο **Λιανικό Εμπόριο**, αν και ενισχύονται σημαντικά οι *εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις*, τα *αποθέματα* διογκώνονται ελαφρά, ενώ οι *προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης* στο επόμενο τρίμηνο καταγράφουν έντονη πτώση 8 μονάδων.
- στις **Κατασκευές**, οι *εκτιμήσεις για το επίπεδο του προγράμματος εργασιών* βελτιώνονται μεν, αλλά παραμένουν έντονα αρνητικές, ενώ αισθητή είναι η ανάκαμψη των *προβλέψεων για την απασχόληση* του κλάδου στη δεύτερη καλύτερη, μετά τον Ιανουάριο, επίδοση για φέτος.
- στην **Καταναλωτική Εμπιστοσύνη**, καταγράφεται σημαντική υποχώρηση σε όλους τους δείκτες: τόσο οι *προσδοκίες των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση*, όσο και οι *προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας* και η πρόθεση για *αποταμίευση στο επόμενο 12-μηνο* κινούνται έντονα πτωτικά, ενώ και οι *προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας* ανέρχονται πλέον στα προ του Σεπτεμβρίου υψηλά επίπεδά τους.

B. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009

1. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: Επιδείνωση του κλίματος

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών τον Νοέμβριο στη **Βιομηχανία** καταγράφει νέα σημαντική αυτή τη φορά υποχώρηση και διαμορφώνεται στις 74,8 μονάδες από τις 79,4 μονάδες τον Οκτώβριο, επίδοση κατώτερη και της αντίστοιχης περσινής (79,3 μονάδες). Στην πλειονότητα των επιμέρους δεικτών τον Νοέμβριο καταγράφεται υποχώρηση, ενώ ιδιαίτερα δυσμενείς είναι οι προβλέψεις για το επόμενο τρίμηνο. Αναλυτικότερα:

α) Οι **προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους προσεχείς 3-4 μήνες** αλλάζουν τάση τον Νοέμβριο, με το σχετικό ισοζύγιο να γίνεται αρνητικό, για πρώτη φορά μετά από έξι μήνες υποτονικών μεν, αλλά θετικών προβλέψεων. Έτσι το 22% των επιχειρήσεων αναμένει μείωση παραγωγής έναντι 19% που αναμένει άνοδο, με τους υπόλοιπους να προσδοκούν σε σταθερότητα παραγωγής το επόμενο διάστημα.

β) Στην παραπάνω εξέλιξη συντείνει και το **τρέχον επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης** το οποίο παραμένει εξαιρετικά χαμηλό παρά τη μικρή βελτίωση, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -47 μονάδες (από -44). Οι μισές επιχειρήσεις και πάλι δηλώνουν ότι το επίπεδο των παραγγελιών τους βρίσκεται σε χαμηλά για την εποχή επίπεδα, όταν μόλις ένα σταθερό 4-6% το τελευταίο εννιάμηνο, κρίνει ότι οι παραγγελίες του κινούνται σε υψηλότερα του κανονικού επίπεδα.

γ) Νέα πτώση όμως καταγράφεται και στις εκτιμήσεις για τις **παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού**, με το ισοζύγιο απαντήσεων να υποχωρεί στις -43 μονάδες (από -35 τον Οκτώβριο) και τις μισές και εδώ επιχειρήσεις (από 44%) να δηλώνουν ότι οι παραγγελίες τους βρίσκονται σε κατώτερα του κανονικού για την εποχή επίπεδα.

δ) Οι αρνητικές εκτιμήσεις για τη ζήτηση εξωτερικού επηρεάζουν και τις **προβλέψεις για τις εξαγωγές τους προσεχείς μήνες**, οι οποίες στο σύνολό τους μπορεί να παραμένουν θετικές, αλλά εξασθενούν αρκετά (κατά 8 μονάδες) σε σχέση με τον Οκτώβριο. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις +4 μονάδες, πάνω ωστόσο από το φετινό, αρνητικό μέσο όρο (-2 μονάδες).

δ) Τα **αποθέματα έτοιμων προϊόντων**, καταγράφουν μικρή διόγκωση για δεύτερο συνεχή μήνα, μετά την έντονη αποκλιμάκωση του Σεπτεμβρίου, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +22 μονάδες (από +19), χαμηλότερα ωστόσο του φετινού μέσου όρου. Δύο στις τρεις επιχειρήσεις πάντως εκτιμούν ότι τα αποθέματα βρίσκονται σε κανονικά για την εποχή επίπεδα.

ε) Καθοδικά κινούνται και οι **προβλέψεις για τις πωλήσεις τους προσεχείς μήνες**, με αποτέλεσμα πλέον οι απαισιόδοξες προβλέψεις να εξισορροπούν τις αισιόδοξες και το σχετικό

Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας IOBE (DG ECFIN)
Νοέμβριος 2009

ισοζύγιο να λαμβάνει οριακά αρνητικό πρόσημο (από τις +11 μονάδες), μετά μάλιστα από ένα εξάμηνο θετικών επιδόσεων στο δείκτη. Αντίστοιχα επιδεινώνονται και οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις, με το 36% των επιχειρήσεων να εκτιμά υποχώρηση το τελευταίο τρίμηνο (από 31%).

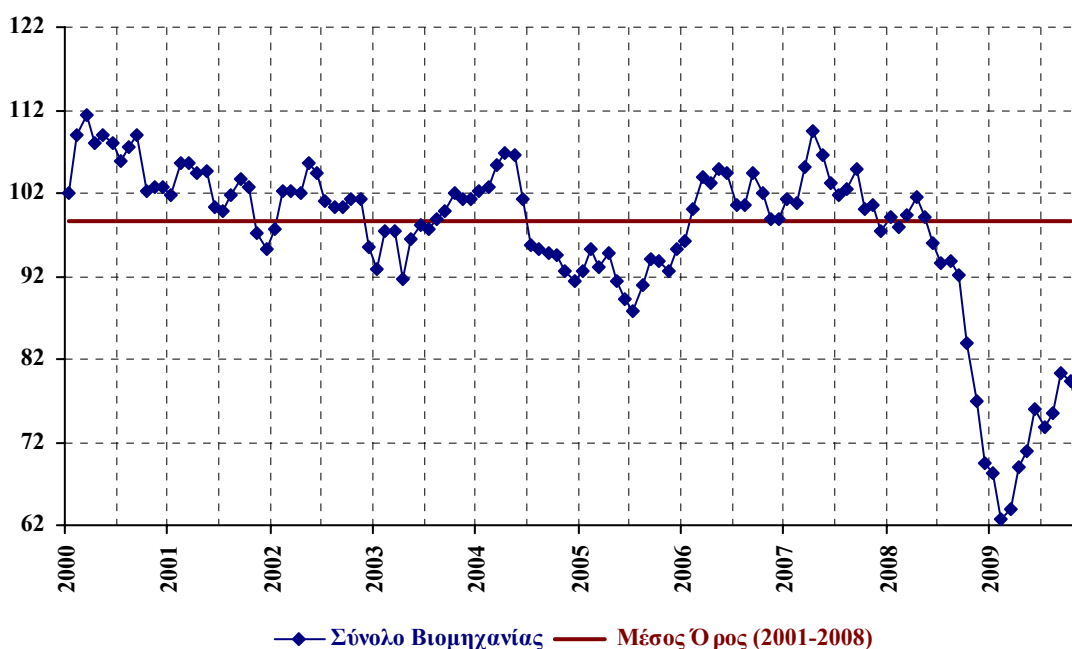
Πίνακας 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία

		2001-2009			Μ.Ο έτους						
		Min	Max	M.O	2004	2005	2006	2007	2008		
Βιομηχανία (1996-2006=100)		62,8	109,5	98,6	99,1	92,6	101,5	102,8	91,9		
		<i>Φεβ-09</i>	<i>Απρλ-07</i>								
2008											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
99,2	97,8	99,4	101,4	99,2	96,0	93,7	93,9	92,2	83,9	76,8	69,4
2009											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
68,2	62,8	63,8	68,9	70,9	76,0	73,8	75,5	80,4	79,4	74,8	

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις προοπτικές για την παραγωγή, τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων και τις εκτιμήσεις για τη συνολική ζήτηση.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

στ) Παρά τη δυσaréσκεια από τη δραστηριότητα αυτής της περιόδου και σε αντίθεση με τις ακόμα πιο δυσοίωνες προβλέψεις για το επόμενο διάστημα, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τους **μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής** δεν μεταβάλλονται τον Νοέμβριο και παραμένουν στους 4,6 (4,4 ο φετινός μέσος όρος). Στο ίδιο πλαίσιο, το **ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού**, το οποίο έφθασε στην υψηλότερη επίδοση του τελευταίου οκταμήνου τον Οκτώβριο, περιορίζεται μόνο οριακά τον Νοέμβριο, στο 70,4%, στα επίπεδα όμως του φετινού μέσου όρου.

ζ) Οι **προβλέψεις για την απασχόληση** του τομέα μεταβάλλονται μόνο οριακά τον Νοέμβριο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -13 μονάδες, στη δεύτερη καλύτερη επίδοση του έτους. Εξάλλου, η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του κλάδου (78-80% τους πέντε τελευταίους μήνες) φαίνεται να εκτιμά ότι οι υφιστάμενες θέσεις εργασίας δεν κινδυνεύουν και διαμορφώνονται πλέον συνθήκες σταθερότητας στον τομέα.

η) Σχετικά τέλος, με τις προβλέψεις για **τις τιμές των προϊόντων** για το επόμενο τρίμηνο, τον Νοέμβριο υπερτερούν και πάλι οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης, ενδεχομένως ως αποτέλεσμα των προβλεπόμενων μειωμένων πωλήσεων. Έτσι, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις -8 μονάδες (από -6), ενώ οκτώ στις 10 επιχειρήσεις προβλέπουν και πάλι σταθερότητα τιμών.

Στους επιμέρους κλάδους, καταγράφεται βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στα Κεφαλαιουχικά αγαθά και υποχώρηση στα Καταναλωτικά και τα Ενδιάμεσα αγαθά. Αναλυτικότερα:

Στα **Καταναλωτικά Αγαθά**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών κινείται έντονα πτωτικά κατά 8 περίπου μονάδες και διαμορφώνεται στις 81,1 μονάδες, επίδοση περίπου αντίστοιχη της περσινής. Οι εξαιρετικά αισιόδοξες προβλέψεις για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες που είχαν διατυπωθεί τον Οκτώβριο, περιορίζονται σημαντικά, και διαμορφώνονται στις +4 μονάδες (από +20). Εξασθενούν επίσης οι προβλέψεις για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου, καθώς οι εκτιμήσεις για τα επίπεδα των παραγγελιών και της εγχώριας ζήτησης επιδεινώνονται σημαντικά, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί στις -47 μονάδες (από -30). Τόσο οι εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του περασμένου τριμήνου, όσο και οι προβλέψεις για τις εξαγωγές του επόμενου τριμήνου, επίσης επιδεινώνονται. Οι τάσεις αυτές επηρεάζουν αρνητικά και την απασχόληση του κλάδου, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -11 μονάδες, υποδηλώνοντας συνέχεια στις απώλειες θέσεων εργασίας στον κλάδο. Τα αποθέματα διογκώνονται ελαφρώς, ενώ το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού κυμαίνεται σταθερά στο 71-72% το τελευταίο τετράμηνο.

Στα **Κεφαλαιουχικά Αγαθά**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών, μετά την οριακή υποχώρηση του περασμένου μήνα, τον Νοέμβριο κινείται ανοδικά και διαμορφώνεται στις 74,1 μονάδες (από 72,4), υψηλότερα του φετινού μέσου όρου (68,4 μονάδες), αλλά πολύ χαμηλότερα της αντίστοιχης περσινής επίδοσης (93,6 μονάδες). Η εικόνα στα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας παραμένει μικτή, με τις προβλέψεις για το επόμενο διάστημα να επιδεινώνονται τον Νοέμβριο. Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις για την παραγωγή το επόμενο τρίμηνο διαμορφώνονται στα επίπεδα του φετινού μέσου όρου, στις -18 μονάδες, καταγράφοντας πτώση κατά 8 μονάδες σε σχέση με τον Οκτώβριο, ενώ και οι αντίστοιχες προβλέψεις για τις πωλήσεις, γίνονται ξανά αρνητικές, στις -11 μονάδες (από +5). Και στις εξαγωγές κυριαρχούν οι αρνητικές προσδοκίες, ενώ σχετικά με την απασχόληση, ο σχετικός δείκτης των προβλέψεων υποχωρεί, οριακά όμως. Στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα καταγράφεται μείωση στον ήδη αρνητικό δείκτη για τις τρέχουσες παραγγελίες και τη ζήτηση, τόσο εγχωρίως όσο και του εξωτερικού, ενώ αντίθετα ελαφρά βελτιωμένες είναι οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα παραγωγή και τις πωλήσεις. Η αποκλιμάκωση των αποθεμάτων

συμβάλλει καθοριστικά στην άνοδο του συνολικού δείκτη τον Νοέμβριο, αφού το σχετικό ισοζύγιο εκτιμήσεων περιορίζεται σημαντικά, στις +14 μονάδες (από +32). Τέλος, οι προβλέψεις μείωσης της ζήτησης το επόμενο διάστημα, πυροδοτούν περαιτέρω προσδοκίες μείωσης των τιμών του κλάδου.

Οι προσδοκίες στα **Ενδιάμεσα Αγαθά** καταγράφουν ήπια υποχώρηση τον Νοέμβριο, για δεύτερο συνεχή μήνα. Έτσι, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις 68,5 μονάδες από τις 71,4 τον Οκτώβριο, επίδοση όμως που κινείται στα περυσινά επίπεδα (67,3 μονάδες). Στα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας οι αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα πορεία της παραγωγής αμβλύνονται ελαφρά, όπως συμβαίνει και με τις τρέχουσες παραγγελίες και τη ζήτηση, αν και ακόμα η πλειονότητα (τρεις στις πέντε επιχειρήσεις) εξακολουθούν να κρίνουν ότι αυτές βρίσκονται σε χαμηλά για την εποχή επίπεδα. Βελτιώνονται ελαφρά και οι προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου, με το σχετικό ισοζύγιο να λαμβάνει την καλύτερη φετινή τιμή του (-16 μονάδες από -18). Αντίθετα, οι προβλέψεις για την παραγωγή το επόμενο τρίμηνο εμφανίζονται ελαφρώς δυσμενέστερες του Οκτωβρίου, με πάνω από το 60% των επιχειρήσεων να αναμένει ωστόσο σταθερότητα, εξέλιξη παρόμοια με τις προβλέψεις για τις πωλήσεις, οι οποίες επηρεάζονται και από τις ενισχυμένες εκτιμήσεις διόγκωσης των αποθεμάτων. Σε σχέση με τις τιμές, διατηρούνται οι κυρίαρχες προβλέψεις αποκλιμάκωσης το επόμενο διάστημα, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -7 μονάδες, ενώ τέλος, το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού μειώνεται ελαφρώς, στο 67,9% (από 69,7%).

2. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ: Μικρή βελτίωση των προσδοκιών

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές βελτιώνεται για τρίτο διαδοχικό μήνα, αν και οριακά αυτή τη φορά. Έτσι, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις 72,4 μονάδες (από 71,6 τον Οκτώβριο), σε νέα υψηλότερη επίδοση του έτους, η οποία υπολείπεται, όχι όμως σημαντικά, της αντίστοιχης περσινής (78,7 μονάδες). **Είναι πλέον φανερό ότι οι επιχειρηματικές προσδοκίες του τομέα χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη σταθερότητα από τον Ιούνιο και μετά, καταγράφοντας σημαντικά μικρότερες διακυμάνσεις σε σχέση με τους πρώτους μήνες του έτους, ενώ η ανάκαμψη του τελευταίου τριμήνου δημιουργεί προσδοκίες περαιτέρω βελτίωσης του κλίματος βραχυπρόθεσμα.** Οι επιμέρους δείκτες δραστηριότητας καταγράφουν ως επί το πλείστον ελαφρά άνοδο, ενώ εξαίρεση αποτελούν οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα, όπου το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο συνεχίζει να επιδεινώνεται, καθώς διευρύνεται στις -25 μονάδες (από -22). Οι αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα δραστηριότητά τους αμβλύνονται ελαφρά, στις -20 μονάδες (από -24), ενώ βελτιωμένες σε σχέση με τον Οκτώβριο εμφανίζονται και οι προβλέψεις για το πρόγραμμα εργασιών των επιχειρήσεων, με πάνω από τις μισές επιχειρήσεις να αναμένουν σταθερότητα το επόμενο διάστημα. Σχετικά με τις τιμές, οι προσδοκίες δεν μεταβάλλονται τον Νοέμβριο, με τις πτωτικές τάσεις να επικρατούν σταθερά έναντι των τάσεων ανόδου. Η εξασφαλισμένη δραστηριότητα άλλωστε παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα, στους 15,4 μήνες (από 15,7), παρόλο που περιορίζεται ακόμα περισσότερο το ποσοστό των επιχειρήσεων που κρίνει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του

(14% από 18%). Από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, οι τρεις στις 10 προβάλλουν ως βασικότερο εμπόδιο τη χαμηλή ζήτηση, μία στις τέσσερις την ανεπαρκή χρηματοδότηση και ένα 28% άλλους παράγοντες που συνδέονται με τις μεγάλες εκπτώσεις, τη γραφειοκρατία, τις χαμηλές τιμές και το θεσμικό πλαίσιο δημοπράτησης των δημοσίων έργων.

Στους επιμέρους κλάδους, οι προσδοκίες βελτιώνονται ελαφρά στις Ιδιωτικές Κατασκευές και παραμένουν αμετάβλητες στα Δημόσια Έργα. Αναλυτικότερα:

Στις **Ιδιωτικές Κατασκευές**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών διαμορφώνεται τον Νοέμβριο στις 59,9 μονάδες από τις 57,7 μονάδες τον Οκτώβριο, σε νέα υψηλότερη φετινή επίδοση, ανώτερη μάλιστα και από την αντίστοιχη περσινή (52,5 μονάδες), όταν άρχισαν να διακρίνονται οι πρώτες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στον τομέα και ο σχετικός δείκτης είχε σημειώσει «βουτιά» 35 μονάδων. Η μικρή ανάκαμψη του Νοεμβρίου προέρχεται και πάλι από την άνοδο των προσδοκιών στις κατασκευές Λοιπών Ιδιωτικών Κτιρίων και όχι στις κατασκευές Κατοικιών, όπου για έβδομο διαδοχικό μήνα σημειώνεται υποχώρηση. Από τα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία των εργασιών καταγράφουν κατακόρυφη βελτίωση, μετά την έντονη πτώση του προηγούμενου μήνα, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -16 από τις -44 μονάδες, στην καλύτερη φετινή επίδοση. Άνοδος καταγράφεται και στις προβλέψεις για την πορεία των εργασιών το επόμενο τρίμηνο, αν και οι αρνητικές προβλέψεις παραμένουν σε υψηλά επίπεδα, ενώ σε όρους απασχόλησης, διευρύνεται ελαφρώς το ποσοστό εκείνων (36% από 32%) που αναμένουν πτώση το επόμενο διάστημα. Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας άλλωστε δεν μεταβάλλονται (9,4), ενώ σε επίπεδο τιμών του κλάδου, καταγράφεται για πρώτη φορά μετά τον περσινό Οκτώβριο ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό όσων αναμένουν άνοδο έναντι όσων προβλέπουν υποχώρηση. Τέλος, και πάλι μία στις τέσσερις επιχειρήσεις δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία, με τη χαμηλή ζήτηση να αποτελεί το βασικότερο παράγοντα που εμποδίζει την παραγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων (63%) και τις δυσκολίες στη χρηματοδότηση να ακολουθούν (10%).

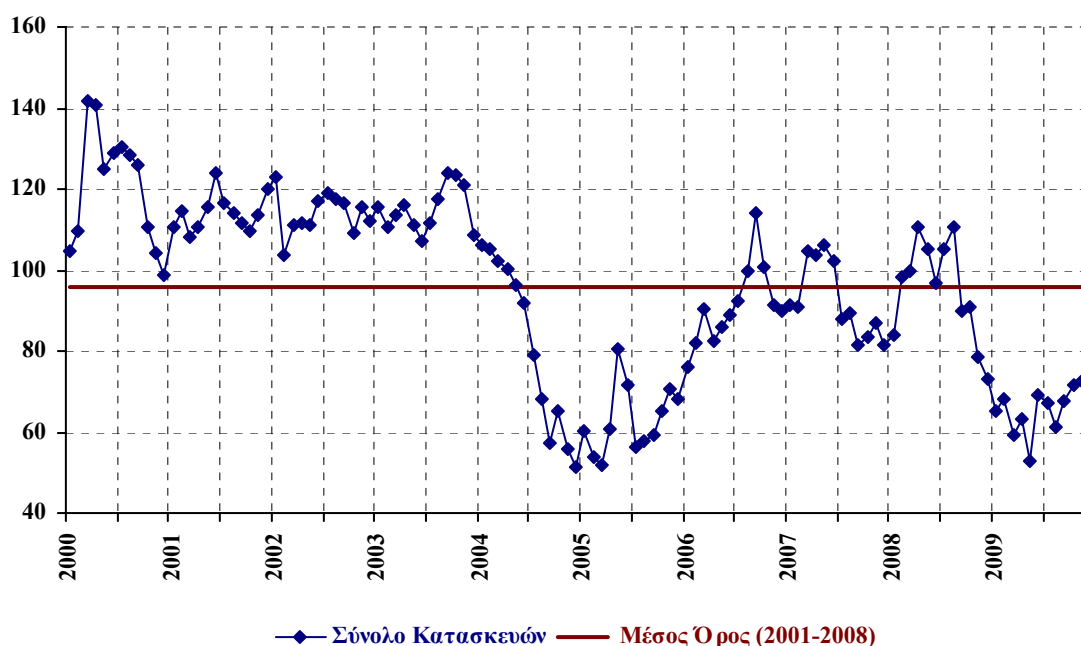
Πίνακας 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές

		2001-2008			Μ.Ο έτους						
		Min	Max	M.O	2004	2005	2006	2007	2008		
Κατασκευές (1996-2006=100)		51,4	123,8	95,8	81,5	63,0	91,1	92,5	95,3		
		Δεκ-04	Σεπτ-03								
2008											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
84,2	98,1	99,7	110,5	105,4	97,0	105,2	110,5	90,0	90,9	78,7	73,0
2009											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
65,0	68,3	59,1	63,0	52,8	69,0	67,4	61,5	67,6	71,6	72,4	

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις για το πρόγραμμα των εργασιών και τις προβλέψεις για την απασχόληση.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Στις **Κατασκευές Δημοσίων Έργων**, οι προσδοκίες τον Νοέμβριο παραμένουν στα επίπεδα του προηγούμενου μήνα, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται και πάλι στις 79,1 μονάδες, επίδοση η οποία υπερτερεί του μέσου όρου του έτους, αλλά παραμένει αρκετά χαμηλότερη της αντίστοιχης περσινής (93 μονάδες). Υπενθυμίζεται ότι στο συγκεκριμένο τμήμα των κατασκευών η μεγάλη επιδείνωση του κλίματος λόγω οικονομικής κρίσης ξεκίνησε αργότερα, τον Σεπτέμβριο του 2008 και είχε εν γένει ηπιότερες επιπτώσεις στο δείκτη προσδοκιών σε σύγκριση με τις Ιδιωτικές Κατασκευές. Τον Νοέμβριο, παρατηρείται υποχώρηση επτά μονάδων στο πολύ αρνητικό ισοζύγιο των εκτιμήσεων για το τρέχον επίπεδο εργασιών, αλλά μικρή βελτίωση στο αντίστοιχο ισοζύγιο των προβλέψεων για την εξέλιξη του προγράμματος εργασιών των επιχειρήσεων, το οποίο διαμορφώνεται στις -31 μονάδες (από -36), τη δεύτερη καλύτερη επίδοση του έτους. Σε σχέση με τις τιμές, οι έντονα αποπληθωριστικές προσδοκίες κυριαρχούν και πάλι, αφού σχεδόν οι μισές επιχειρήσεις προβλέπουν πτώση των τιμών το επόμενο τρίμηνο. Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας παραμένουν άνω του 1,5 έτους, στους 18,3 μήνες (από 18,8), ενώ περιορίζεται στο μισό σχεδόν σε σχέση με τον Οκτώβριο το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία (8%). Οι περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου κρίνουν ως σημαντικότερα εμπόδια στη δραστηριότητά τους την ανεπαρκή χρηματοδότηση (33%), τις μεγάλες εκπτώσεις, τη γραφειοκρατία, τις χαμηλές τιμές και το θεσμικό πλαίσιο δημοπράτησης δημοσίων έργων (42%), αλλά και τη χαμηλή ζήτηση (12%).

3. ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ: Υποχώρηση των προσδοκιών στους περισσότερους κλάδους

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στο **Λιανικό Εμπόριο** υποχωρούν αρκετά τον Νοέμβριο και επανέρχονται στα επίπεδα του Σεπτεμβρίου, στις 91,1 μονάδες, από τις 99 μονάδες τον Οκτώβριο. Παρά την επιδείνωση του κλίματος η επίδοση αυτή είναι ανώτερη κατά 11 μονάδες σε σύγκριση με το μέσο όρο του 2009, αλλά και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή (77,1 μονάδες), όταν άλλωστε άρχισαν να γίνονται ιδιαίτερα αισθητοί οι πρώτοι κλυδωνισμοί της οικονομικής κρίσης στον τομέα. **Πάντως, η φετινή χρονιά χαρακτηρίζεται από έντονες διακυμάνσεις στις προσδοκίες των επιχειρήσεων, με μικτές τάσεις και διαφορετικές συμπεριφορές ανά επιμέρους κλάδο.** Οι περισσότεροι δείκτες επιδεινώνονται τον Νοέμβριο. Με εξαίρεση τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα πορεία των πωλήσεων τους, όπου ο σχετικός δείκτης δεν μεταβάλλεται ιδιαίτερα, στα υπόλοιπα στοιχεία, η διόρθωση είναι εντονότερη. Οι προβλέψεις για τις παραγγελίες, ύστερα από την ισχυρή άνοδο του Οκτωβρίου, ξαναγίνονται αρνητικές αλλά βρίσκονται σε ελαφρώς καλύτερα επίπεδα σε σχέση με εκείνα του Σεπτεμβρίου (-10 μονάδες από +3 ο σχετικός δείκτης). Μεγάλη διόρθωση καταγράφεται και στις προβλέψεις των πωλήσεων του επόμενου τριμήνου, με ένα σημαντικό ωστόσο ποσοστό και πάλι (40%) να αναμένει άνοδο. Η έντονη ρευστοποίηση των αποθεμάτων που υποδήλωνε το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο του Οκτωβρίου (-5 μονάδες), δίνει τη θέση της σε άνοδο του ποσοστού εκείνων που κρίνουν το ύψος τους υψηλό για την εποχή, με το δείκτη να διαμορφώνεται έτσι στις +4 μονάδες. Οι αρνητικές εξελίξεις οδηγούν σε δυσμενέστερες προβλέψεις και για την απασχόληση του τομέα, παρόλο που περισσότερες από οκτώ στις 10 επιχειρήσεις (από 63%) προσδοκούν πλέον σταθερότητα, γεγονός που αποδυναμώνει την προσφορά νέων θέσεων εργασίας από τον τομέα. Σχετικά τέλος με τις τιμές, οι προσδοκίες υποχώρησης εξασθενούν ελαφρά μόνο, με το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο να παραμένει χαμηλά, στις -17 μονάδες (από -19).

Η εικόνα στους επιμέρους κλάδους που εξετάζονται είναι μικτή, με την υποχώρηση των προσδοκιών να είναι κυρίαρχη στους περισσότερους, με εξαίρεση τα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός και τα Πολυκαταστήματα. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στα **Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός** συνεχίζει την ανοδική του πορεία για τρίτο κατά σειρά μήνα και διαμορφώνεται στην υψηλότερη τιμή του από τον Σεπτέμβριο του 2008, στις 107,6 μονάδες, καταγράφοντας άνοδο κατά 18 σχεδόν μονάδες σε σχέση με την επίδοση Οκτωβρίου. Έτσι, οι μισές επιχειρήσεις του κλάδου (από 38%) δηλώνουν αυξημένες πωλήσεις αυτή την περίοδο, ενώ κατακόρυφα αυξάνεται και ο δείκτης των προβλέψεων για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου, στις +49 μονάδες (από +14), στην καλύτερη επίδοση από τον Ιούνιο του 2008, τονώνοντας έντονα και τις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς τους προμηθευτές. Άλλωστε, τα αποθέματα βρίσκονται σταθερά σε επίπεδα χαμηλότερα του κανονικού (στις -11 μονάδες). Τέλος, αν και οι προβλέψεις για την απασχόληση δεν μεταβάλλονται και παραμένουν αρνητικές, στις -4 μονάδες, πλέον σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις (94% από 60% τον προηγούμενο μήνα) δηλώνουν ότι αναμένουν σταθερότητα στην απασχόληση στο επόμενο διάστημα. Σχετικά τέλος με τις

τιμές, οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης του Οκτωβρίου από το 34% των επιχειρήσεων, περιορίζονται τον Νοέμβριο στο 19% των επιχειρήσεων.

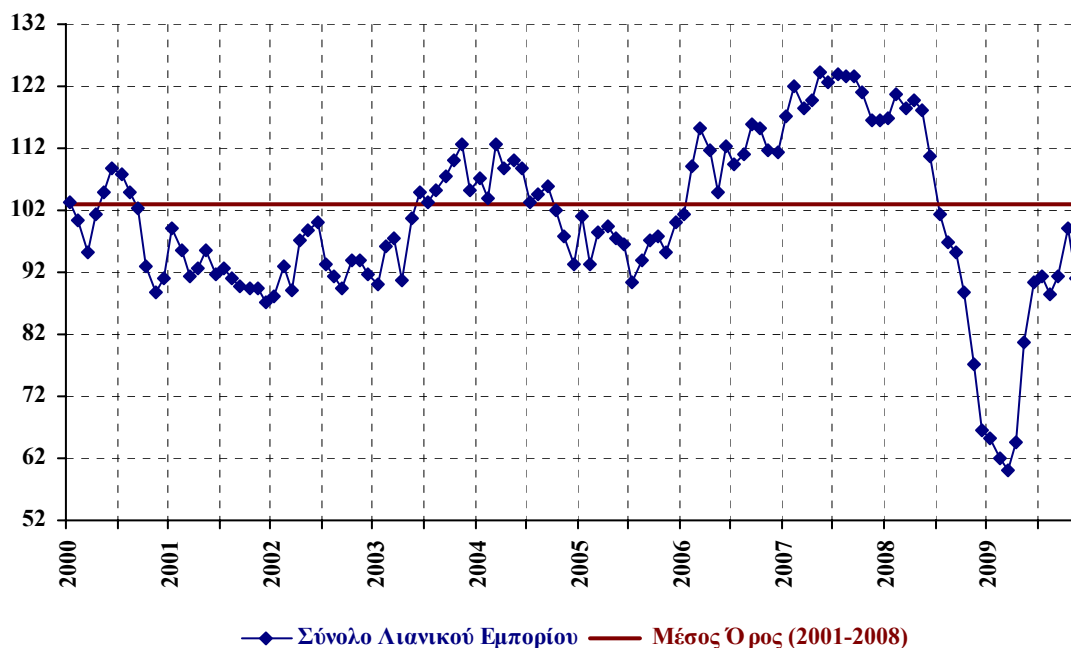
Πίνακας 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο

			2001-2008	Μ.Ο έτους							
	Min	Max	Μ.Ο	2004	2005	2006	2007	2008			
Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)	60,2	124,3	102,9	104,8	96,8	110,8	120,8	102,5			
	Μαρ-09	Μαι-07									
2008											
I	Φ	Μ	A	Μ	I	I	A	Σ	Ο	N	Δ
117,0	120,8	118,5	119,7	118,1	110,6	101,3	96,9	95,3	88,7	77,1	66,5
2009											
I	Φ	Μ	A	Μ	I	I	A	Σ	Ο	N	Δ
65,3	61,9	60,2	64,5	80,7	90,4	91,4	88,5	91,4	99,0	91,1	

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις και προβλέψεις για τις πωλήσεις και το ύψος των αποθεμάτων.

Πηγή: ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Οι προσδοκίες στα **Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση**, διορθώνουν τον Νοέμβριο την κατακόρυφη άνοδο του Οκτωβρίου και επανέρχονται στα επίπεδα του Σεπτεμβρίου, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 93,4 μονάδες (από 117,6 μονάδες), επίδοση ανώτερη του μέχρι στιγμής φετινού μέσου όρου (90,1 μονάδες), αλλά σημαντικά χαμηλότερη της αντίστοιχης περσινής (113,8 μονάδες), αφού οι επιχειρήσεις του κλάδου άρχισαν ουσιαστικά να προεξοφλούν τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης από τον Δεκέμβριο και μετά. Από τους επιμέρους δείκτες δραστηριότητας, όλοι επιδεινώνονται: το θετικό ισοζύγιο των δύο προηγούμενων μηνών ως προς τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις τους, αλλάζει τάση και πλέον γίνεται αρνητικό (στις -10 μονάδες από +19), εξέλιξη η οποία

συνοδεύεται από έντονη διόγκωση των αποθεμάτων: ένα στους τρεις αναφέρει πλέον ότι αυτά βρίσκονται σε υψηλά για την εποχή επίπεδα (από 14%). Οι προβλέψεις των παραγγελιών προς τους προμηθευτές επανέρχονται επίσης σε πιο λογικά επίπεδα μετά την έντονη άνοδο του Οκτωβρίου, με επτά στις δέκα επιχειρήσεις να προεξοφλούν σταθερότητα για το επόμενο διάστημα (από 52%). Πτωτική τάση χαρακτηρίζει και τις προβλέψεις για τις πωλήσεις, οι οποίες παραμένουν θετικές, ενώ σε όρους απασχόλησης, το σχετικό ισοζύγιο αλλάζει και πάλι τάση και διαμορφώνεται και πάλι σε αρνητικά επίπεδα, στις -6 μονάδες (από +26). Τέλος, αναφορικά με τις τιμές, ο σχετικός δείκτης επανέρχεται κοντά στο μέσο όρο του έτους, στις -25 μονάδες (από -7), υποδηλώνοντας για μια ακόμη φορά φέτος τις κυρίαρχες προβλέψεις μείωσης των τιμών από τις επιχειρήσεις του κλάδου.

Στα **Είδη Οικιακού Εξοπλισμού**, οι προσδοκίες δεν μεταβάλλονται τον Νοέμβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 83,2 μονάδες, παραμένοντας στην υψηλότερη τιμή του έτους, αλλά υψηλότερα και της αντίστοιχης περσινής επίδοσης (76,7 μονάδες), όταν σημειώθηκε η πρώτη έντονη πτώση στις προσδοκίες του κλάδου, ως απόρροια της οικονομικής κρίσης. Από τους επιμέρους δείκτες, οι αρνητικές εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις διευρύνονται, αλλά ήπια, φθάνοντας τις -37 μονάδες (από -34), ενδεικτικό ωστόσο ότι ο κλάδος δεν έχει ακόμη «αναρρώσει» από τις επιπτώσεις της κρίσης. Οι προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου παραμένουν σε θετικά επίπεδα, καταγράφοντας ήπια μείωση, ενώ οι αντίστοιχες για τις παραγγελίες προς προμηθευτές παραμένουν στα ίδια επίπεδα, με τρεις στις δέκα επιχειρήσεις να αναμένουν υποχώρηση. Οι επιχειρήσεις φαίνεται ότι ρευστοποιούν αρκετά από τα αποθέματά τους, αφού οι μισές (από 60%) δηλώνουν ότι αυτά βρίσκονται σε κανονικά για την εποχή επίπεδα, ενώ τρεις στις 10 κρίνουν τα επίπεδά τους χαμηλά για την εποχή (από 22%). Παρά τα θετικά αυτά μηνύματα οι προσδοκίες για την εξέλιξη της απασχόλησης του κλάδου επιδεινώνονται σημαντικά, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 16 μονάδες (από -2 τον προηγούμενο μήνα), ενώ οι προβλέψεις για την πορεία των τιμών προεξοφλούν και πάλι μείωση.

Η μεγάλη άνοδος των 15 μονάδων του Οκτωβρίου στις επιχειρηματικές προσδοκίες στα **Οχήματα – Ανταλλακτικά**, εξαλείφεται τον Νοέμβριο από ανάλογη μείωση, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 84,8 μονάδες (από 115,1) και να επανέρχεται στα επίπεδα του Μαΐου. Η απόφαση αναστολής του μέτρου για την απόσυρση, φαίνεται ότι είχε τελικά τις αναμενόμενες επιπτώσεις στη δραστηριότητα του κλάδου, περιορίζοντας τις όποιες θετικές προσδοκίες είχαν αναθερμάνει την αγορά: οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις εξασθενούν, όμως ο σχετικός δείκτης παραμένει θετικός, στις +8 μονάδες (από +18), ενώ η πτώση στις οι προβλέψεις των βραχυπρόθεσμων πωλήσεων είναι πολύ μεγάλη, αφού σχεδόν τρεις στις πέντε επιχειρήσεις (από 17%) αναμένουν μείωση. Αντίστοιχη είναι και η υποχώρηση που αναμένεται στις παραγγελίες προς τους προμηθευτές, ενώ το 20% των επιχειρήσεων αναφέρει ότι τα αποθέματά τους βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα για την εποχή (από 30%), λόγω όμως των πωλήσεων της προηγούμενης περιόδου. Οι προοπτικές για την απασχόληση αποτυπώνουν με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο τις δυσμενέστερες προβλέψεις για τις πωλήσεις και τις παραγγελίες, με εκτίναξη του ποσοστού που αναμένει πτώση στο 41% (από 9% τον προηγούμενο μήνα), ενώ τέλος, στις τιμές, οι προοπτικές μείωσης υπερτερούν και πάλι των προσδοκιών ανόδου.

Περαιτέρω βελτίωση, σε αντίθεση με τους περισσότερους κλάδους, καταγράφεται στις προσδοκίες στα **Πολυκαταστήματα** τον Νοέμβριο, με το σχετικό δείκτη να φθάνει στις 115,2 μονάδες (από 113,2), στη δεύτερη καλύτερη επίδοση του έτους και σε ανάλογα επίπεδα με τα περσινά (116,1 μονάδες). Στα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις παραμένουν στα ίδια σχεδόν επίπεδα, με το δείκτη να διατηρείται στις +42 μονάδες (από +44 μονάδες), ενώ η μεγάλη αποκλιμάκωση των αποθεμάτων του περασμένου μήνα, διορθώνεται τον Νοέμβριο, με το σχετικό δείκτη να λαμβάνει θετικό πρόσημο μετά από επτά μήνες κυριαρχίας όσων εκτιμούσαν ότι τα αποθέματά τους βρίσκονταν σε χαμηλά επίπεδα. Πολύ θετικές είναι οι εξελίξεις στις προβλέψεις για τις πωλήσεις και τις παραγγελίες προς προμηθευτές του επόμενου τριμήνου, όπου οι σχετικοί δείκτες διαμορφώνονται αντίστοιχα στις +57 (από +21) και +28 (από +9) μονάδες, στα υψηλότερα επίπεδα για φέτος. Σχετικά με την απασχόληση του κλάδου, η συντριπτική πλειονότητα προεξοφλεί σταθερότητα (83% από 40%), ενώ σχετικά με τις τιμές, οι έντονα αποπληθωριστικές προσδοκίες που διαμορφώθηκαν τον Οκτώβριο διατηρούνται και αυτόν το μήνα, με τις μισές σχεδόν επιχειρήσεις να αναμένουν μείωση.

4. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Αμετάβλητες οι προσδοκίες

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις **Υπηρεσίες** παραμένει στα επίπεδα του προηγούμενου μήνα, καθώς διαμορφώνεται στις 71,8 μονάδες από τις 72,4 μονάδες τον Οκτώβριο. Οριακές είναι οι αλλαγές που συμβαίνουν στον τομέα με τις **εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων να μην βελτιώνονται ιδιαίτερα, αλλά και τις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης να παραμένουν αρνητικές**. Πιο συγκεκριμένα, διευρύνονται περαιτέρω οι αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα κατάστασή τους, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -14 από τις -11 μονάδες τον Οκτώβριο. Όμως οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση βελτιώνονται ελαφρά, καθώς μόνο το 24% των επιχειρήσεων, το χαμηλότερο ποσοστό φέτος, δηλώνει ότι η ζήτηση βρίσκεται σε χαμηλότερα του κανονικού για την εποχή επίπεδα. Από την άλλη πλευρά όμως, οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης στο επόμενο διάστημα παραμένουν δυσοίωνες και διαμορφώνονται στις -8 μονάδες (από -7 μονάδες τον προηγούμενο μήνα), παρόλο που οι μισές επιχειρήσεις αναμένουν σταθερότητα και ομαλοποίηση της κατάστασης. Το ισοζύγιο της απασχόλησης επιδεινώνεται ελαφρά και διαμορφώνεται στις -10 μονάδες (από -7 τον Οκτώβριο), αν και τα 2/3 των επιχειρήσεων στον τομέα εκτιμούν ότι δε θα υπάρξουν αλλαγές στην απασχόληση στο επόμενο διάστημα. Σε όρους τιμών, οι προσδοκίες μείωσης παραμένουν ισχυρές. Τέλος, μόνο ένας στους τρεις δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία (από 40% τον Σεπτέμβριο), με τους υπόλοιπους να επισημαίνουν την ανεπάρκεια ζήτησης (27%) και την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης (14%) ως κυριότερα προσκόμματα στη δραστηριότητά τους, ενώ συνολικά η δυσμενής οικονομική συγκυρία παρεμποδίζει αρκετά τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων.

Σε επίπεδο βασικών κλάδων των Υπηρεσιών σημειώνονται τα εξής:

Οι προσδοκίες στα **Ξενοδοχεία – Εστιατόρια** επιδεινώνονται σημαντικά για δεύτερο συνεχόμενο μήνα, με το δείκτη των επιχειρηματικών προσδοκιών να διαμορφώνεται στις 82,4 μονάδες (από 92,5 μονάδες τον Σεπτέμβριο), πολύ κοντά πάντως στην αντίστοιχη περσινή επίδοση (81,9 μονάδες). Η εξέλιξη αυτή είναι αναμενόμενη, λόγω της εποχικότητας που παρουσιάζει ο κλάδος, καθώς ο Νοέμβριος είναι μεταβατικός μήνας, από το θερινό στο χειμερινό τουρισμό. Στους επιμέρους δείκτες καταγράφεται υποχώρηση στους περισσότερους δείκτες που σχετίζονται με την τρέχουσα δραστηριότητα, αλλά ήδη καταγράφονται λιγότερο απαισιόδοξες προσδοκίες για το επόμενο διάστημα που περιλαμβάνει άλλωστε τις εορταστικές διακοπές. Έτσι οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα κατάστασή τους γίνονται πλέον αρνητικές, καθώς υπερτερούν και πάλι – μετά τον Ιούνιο - όσοι δηλώνουν ότι αυτή έχει περιοριστεί, ενώ και η τρέχουσα ζήτηση αποτιμάται ως χαμηλότερη του κανονικού από ένα 20% των επιχειρήσεων (έναντι 15% τον προηγούμενο μήνα). Από την άλλη πλευρά, οι απαισιόδοξες προβλέψεις των επιχειρήσεων για τη ζήτηση του επόμενου τριμήνου αμβλύνονται ελαφρά, με αποτέλεσμα να περιορίζονται και οι πολύ αρνητικές προοπτικές της απασχόλησης. Σε ότι αφορά τις τιμές ένα σημαντικό 11%, το υψηλότερο φέτος, αναμένει άνοδο στο επόμενο τρίμηνο, γεγονός που συνδέεται σαφώς με την έλευση της εορταστικής περιόδου. Τέλος, οι μισοί δηλώνουν ότι η λειτουργία τους παρεμποδίζεται από την ανεπαρκή ζήτηση, όμως υπάρχει και ένα 30% των επιχειρήσεων που εξακολουθεί να μην αντιμετωπίζει κανένα πρόσκομμα στη λειτουργία του.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Τουριστικά Πρακτορεία** δεν μεταβάλλεται, παρά μόνο οριακά τον Νοέμβριο. Διαμορφώνεται στις 73,7 μονάδες, σε επίπεδο πάντως συγκρίσιμο σε σχέση με την περσινή επίδοση (75,4 μονάδες). Δεν σημειώνονται έτσι σημαντικές μεταβολές σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, με τις περισσότερες εκτιμήσεις και προβλέψεις να παραμένουν εξαιρετικά δυσμενείς. Στο πλαίσιο αυτό, αρνητικές εκτιμήσεις για τη ζήτηση της περιόδου αυτής διατυπώνει το 43% των επιχειρήσεων, έναντι 38% τον προηγούμενο μήνα, ενώ μόλις 18% εκτιμά ως ανοδική την τρέχουσα δραστηριότητά του. Αλλά και οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης το επόμενο διάστημα παραμένουν πολύ απαισιόδοξες, με το 40% να αναμένει μείωση. Πτωτική θα παραμείνει και η πορεία των τιμών, ενώ μόλις 11% είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι η παραγωγική του δραστηριότητα δεν εμποδίζεται. Αντίθετα οι μισοί προβάλλουν και πάλι την ανεπάρκεια ζήτησης και κεφαλαίων κίνησης (48% και 33% αντίστοιχα) ως βασικότερα προσκόμματα στη λειτουργία τους.

Στις **Διάφορες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες** (εταιρίες συμβούλων, διαφημιστικές και άλλες υπηρεσίες προς επιχειρήσεις κτλ), οι προσδοκίες των επιχειρήσεων καταγράφουν μικρή υποχώρηση, με το σχετικό δείκτη να περιορίζεται στις 65,6 μονάδες από τις 67,5 μονάδες τον Οκτώβριο. Αν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα αποτυπώνουν τη δυσαρέσκεια που επικρατεί στον τομέα, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης επιδεινώνονται ακόμα περισσότερο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι προοπτικές της απασχόλησης να επηρεάζονται αρνητικά, με ένα 28% να αναμένει απώλειες θέσεων εργασίας, έναντι μόνο του 16% που αναμένει άνοδο στο επόμενο τρίμηνο. Οι τιμές θα συνεχίσουν να υποχωρούν, ενώ διευρύνεται στο 31% το ποσοστό των επιχειρήσεων που επισημαίνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικό πρόσκομμα στη λειτουργία του. Μόνο τρεις στους δέκα

δηλώνουν ότι δεν συναντούν προσκόμματα στην επιχειρηματική τους λειτουργία και ένα 17% επισημαίνει ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης.

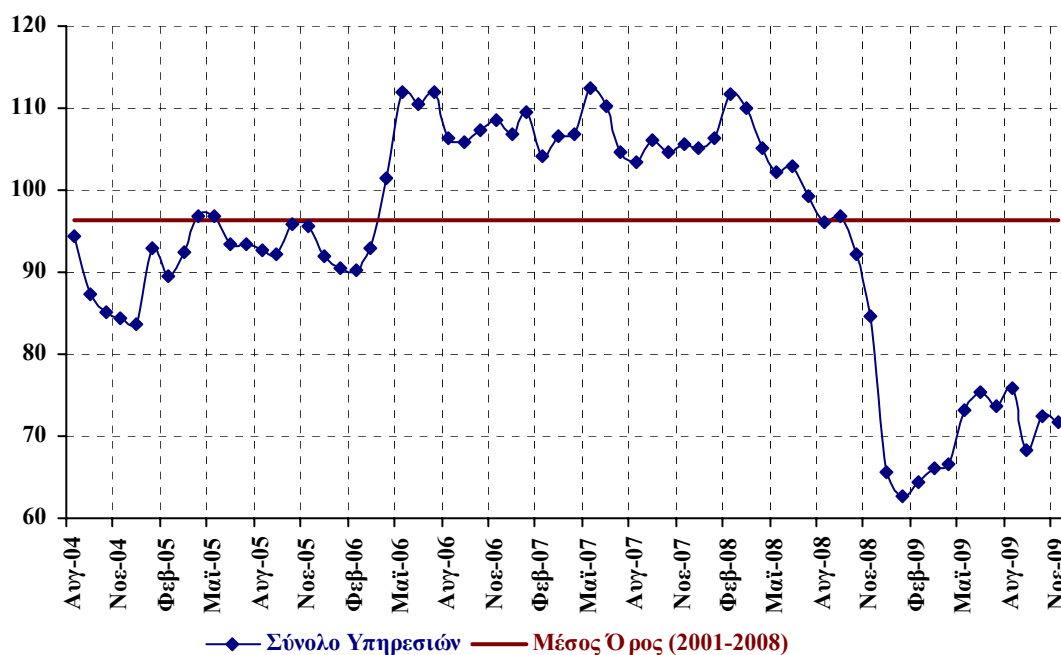
Πίνακας 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες

				2001-2008			Μ.Ο έτους				
		Min	Max	Μ.Ο			2004	2005	2006	2007	2008
Υπηρεσίες (1998-2006=100)		62,6	122,5	96,1			94,6	93,6	103,7	106,6	97,8
		Ιαν-09	3 ^ο τριμ 01								
2008											
I	Φ	Μ	Α	Μ	I	I	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
106,4	111,8	110,0	105,2	102,2	103,0	99,4	96,2	96,7	92,2	84,6	65,7
2009											
I	Φ	Μ	Α	Μ	I	I	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
62,6	64,5	66,0	66,7	73,2	75,3	73,7	75,8	68,4	72,4	71,8	

Σημειώσεις: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση την κατάσταση της επιχείρησης, καθώς και τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις για την πορεία της ζήτησης.

Πηγή: IOBE

**Διάγραμμα 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες
(1998-2006=100)**

Πηγή: IOBE

Στους **Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς** (δεν περιλαμβάνονται οι Τράπεζες), οι προσδοκίες συνεχίζουν να βελτιώνονται, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 86,6 μονάδες από τις 81,2 μονάδες τον Οκτώβριο. Ουσιαστικά όμως η βελτίωση δεν προέρχεται από ενίσχυση της τρέχουσας δραστηριότητας, αλλά από βελτιωμένες προβλέψεις για το επόμενο διάστημα. Για πρώτη φορά φέτος περιορίζεται στο 17% το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά ότι η ζήτηση θα μειωθεί στο επόμενο τρίμηνο έναντι ενός σημαντικού 36% που δηλώνει ότι η ζήτηση θα ενισχυθεί. Το γεγονός αυτό τροφοδοτεί θετικά την απασχόληση, καθώς το σχετικό ισοζύγιο περιορίζεται στο -3, την καλύτερη επίδοση των

τελευταίων 12 μηνών. Πάντως παρόλ' αυτά, μόνο το 37% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του, με τους υπόλοιπους να κρίνουν την ανεπαρκή ζήτηση (33%) και τα ανεπαρκή κεφάλαια κίνησης (11%) ως βασικότερα προσκόμματα στην ομαλή παραγωγική τους δραστηριότητα.

Οριακή είναι η υποχώρηση του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Υπηρεσίες Πληροφορικής και Ανάπτυξης Λογισμικού**, με το δείκτη να διαμορφώνεται στις 65,8 μονάδες (από 66,9 μονάδες τον προηγούμενο μήνα). Οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων αμβλύνονται ελαφρά, όχι όμως και οι αντίστοιχες για την εξέλιξη της ζήτησης. Οι προσδοκίες για ενίσχυση της ζήτησης που είχαν διατυπωθεί τον προηγούμενο μήνα αποδεικνύονται παροδικές, καθώς πλέον υπερτερούν, έστω και οριακά, οι απαισιόδοξοι έναντι των αισιόδοξων (29% έναντι 34%). Το γεγονός αυτό δεν αφήνει ανεπηρέαστη την τάση στην απασχόληση η οποία επιδεινώνεται ραγδαία και έχει ως αποτέλεσμα το 30% επιχειρήσεων, το υψηλότερο ποσοστό φέτος, να αναμένει απώλειες θέσεων εργασίας στον κλάδο το επόμενο διάστημα. Οι τιμές θα συνεχίσουν να υποχωρούν, παρόλο που πάνω από το 80% σταθερά από τον Μάιο δηλώνει σταθερότητα. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι πλέον οι μισές επιχειρήσεις επισημαίνουν την ανεπάρκεια ζήτησης ως το κυριότερο πρόσκομμα στη λειτουργία τους και μόνο 17% δηλώνει ότι η λειτουργία του διεξάγεται απρόσκοπτα.

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ: ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009

Εξασθένιση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης

Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης, ύστερα από την έντονη ανάκαμψη των δύο προηγούμενων μηνών, καταγράφει τον Νοέμβριο σημαντική υποχώρηση 11 μονάδων. **Είναι σαφές ότι οι εκλογές οδήγησαν σε έξαρση του δείκτη, ως αποτέλεσμα των προσδοκιών που δημιουργήθηκαν το προηγούμενο διάστημα αλλά και γενικότερα λόγω του θετικού κλίματος που συστηματικά δημιουργεί μια νέα κυβέρνηση στο πολιτικό σκηνικό της χώρας.** Η διόρθωση πάντως επαναφέρει το δείκτη στα επίπεδα του Σεπτεμβρίου, στις -38 μονάδες, στην τρίτη υψηλότερη επίδοση του έτους. Στην πλειονότητα των επιμέρους δεικτών καταγράφεται υποχώρηση, με τους καταναλωτές να εμφανίζονται λιγότερο αισιόδοξοι σε σχέση με τον Οκτώβριο – αν και περισσότερο αισιόδοξοι σε σχέση με τον Σεπτέμβριο - , τόσο ως προς την εξέλιξη της οικονομίας της χώρας, όσο και σχετικά με την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους. Η πρόθεση για αποταμίευση τους επόμενους μήνες περιορίζεται στα επίπεδα Σεπτεμβρίου, ενώ ο δείκτης που επιδεινώνεται περισσότερο είναι οι προβλέψεις των καταναλωτών για την εξέλιξη της ανεργίας: ο φόβος της ανεργίας επανέρχεται και σε αυτό έχουν συμβάλει σίγουρα και μία σειρά παρεμβάσεων που σχετίζονται με τις συμβάσεις έργου στο Δημόσιο, stage κτλ, τα οποία δημιουργούν αβεβαιότητα. Ο ελληνικός δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βρίσκεται έτσι τον Νοέμβριο στην 19^η θέση, ενώ οι προσδοκίες των καταναλωτών επιδεινώνονται σε ακόμη 12 χώρες, μεταξύ των οποίων η Κύπρος, η Πορτογαλία, η Φινλανδία, η Γερμανία και η Δανία. Αναλυτικότερα:

■ Υποχώρηση των προβλέψεων της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών

Οι προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τους προσεχείς 12 μήνες καταγράφουν υποχώρηση 5 μονάδων τον Νοέμβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -14 μονάδες. Έτσι, το 19% των ελληνικών νοικοκυριών προβλέπει ελαφρά ή αισθητή βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης (από 25%), ενώ αυξάνεται στο 38% (από 29%) το ποσοστό που προβλέπει επιδείνωση ή σημαντική επιδείνωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες της ΕΕ και της Ευρωζώνης καταγράφουν οριακή άνοδο, στις -1 και -3 μονάδες αντίστοιχα.

■ Διόρθωση και στις προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας

Πτώση 10 μονάδων καταγράφεται και στις προβλέψεις των ελληνικών νοικοκυριών για την οικονομική κατάσταση της χώρας τους το προσεχές 12-μηνο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -24 μονάδες, στη δεύτερη ωστόσο καλύτερη φετινή επίδοση. Το 22% (από 31%) των ελληνικών νοικοκυριών προβλέπει μικρή ή μεγάλη βελτίωση στην οικονομική του κατάσταση, ενώ το 46% (από 37%) αναμένει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη καταγράφουν ήπια βελτίωση, φθάνοντας στις -7 και -10 μονάδες αντίστοιχα

■ Αποδυνάμωση της πρόθεσης για αποταμίευση

Η πρόθεση για αποταμίευση τους προσεχείς 12 μήνες επανέρχεται στα επίπεδα του Σεπτεμβρίου και διαμορφώνεται στις -51 μονάδες από τις -44 μονάδες τον Οκτώβριο, σε

αρκετά δηλαδή χαμηλά επίπεδα. Ένας στους πέντε Έλληνες καταναλωτές (από 28% τον προηγούμενο μήνα) δηλώνει πιθανή ή πολύ πιθανή την αποταμίευση στο επόμενο 12-μηνο, ενώ το 77% (από 67%) την κρίνει ως μη πιθανή ή καθόλου πιθανή. Στην ΕΕ, ο σχετικός δείκτης επίσης επιδεινώνεται, αλλά οριακά, ενώ στην Ευρωζώνη βελτιώνεται ήπια, φθάνοντας στις -6 και -7 μονάδες αντίστοιχα.

Πίνακας 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

			2001-2008			Μ.Ο έτους							
	Min	Max	M.O			2004	2005	2006	2007	2008			
ΕΕ-27	-32 Μαρ-09	1 Ιαν-01	-10			-11	-11	-8	-4	-17			
Ευρωζώνη	-34 Μαρ-09	1 Ιαν-01	-12			-14	-14	-9	-5	-18			
Ελλάδα	-57 Οκτ-08	-18 Απρ-04	-33			-26	-34	-33	-28	-46			
2008													
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ	
ΕΕ-27	-10	-11	-11	-12	-13	-16	-20	-19	-19	-24	-26	-29	
Ευρωζώνη	-11	-12	-13	-12	-14	-16	-19	-19	-19	-24	-26	-31	
Ελλάδα	-40	-34	-40	-39	-43	-45	-46	-46	-49	-57	-56	-56	
2009													
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ	
ΕΕ-27	-31	-32	-32	-28	-26	-23	-21	-20	-17	-15	-15		
Ευρωζώνη	-31	-33	-34	-31	-28	-25	-23	-22	-19	-18	-17		
Ελλάδα	-48	-56	-56	-51	-50	-45	-49	-45	-39	-27	-38		

Σημείωση: ο Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών υπολογίζεται με βάση τις προβλέψεις τους για τη γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας, την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, την πρόθεση αποταμίευσης και την πρόβλεψη για την ανεργία. Οι προβλέψεις κινούνται στο διάστημα +100 (όλοι προβλέπουν αύξηση) έως -100 (όλοι προβλέπουν μείωση) και εμφανίζονται ως διαφορές των θετικών-αρνητικών απαντήσεων. Αρνητική διαφορά σημαίνει ότι το ποσοστό αυτών που προβλέπουν μείωση του συγκεκριμένου μεγέθους είναι υψηλότερο του ποσοστού εκείνων που προσδοκούν αύξηση και αντίστροφα.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfín

■ Έκρηξη των δυσμενών προβλέψεων για την εξέλιξη της ανεργίας

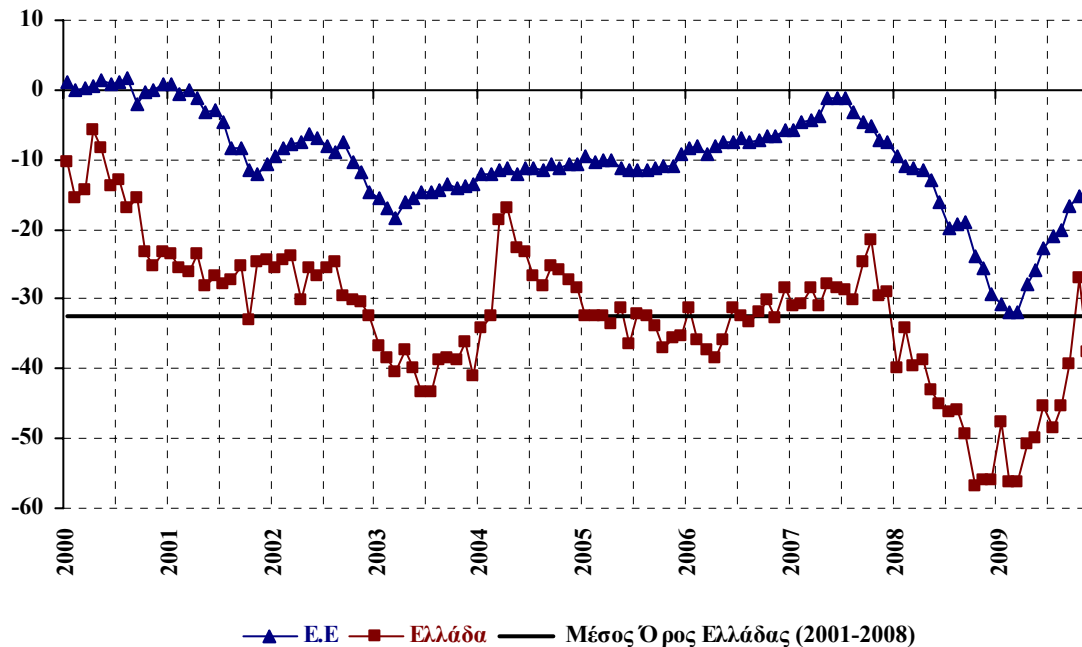
Οι προβλέψεις των καταναλωτών για την εξέλιξη της ανεργίας τους προσεχείς 12 μήνες καταγράφουν εκρηκτική άνοδο τον Νοέμβριο. Έτσι, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις +62 μονάδες από τις +41 μονάδες τον Οκτώβριο, επαναφέροντας στο προσκήνιο την ανασφάλεια των ελληνικών νοικοκυριών. Το συντριπτικό πλέον 81% (από 60%) των νοικοκυριών αναμένει ελαφρά ή αισθητή ενίσχυση της ανεργίας το επόμενο 12-μηνο, ενώ μόλις το 7% (από 15%) προσδοκά ελαφρά ή αισθητή μείωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη κινούνται στα ίδια περίπου επίπεδα με εκείνα του Οκτωβρίου, στις +46 και +50 μονάδες αντίστοιχα.

■ Περιορισμένη και η πρόθεση για μείζονες αγορές

Η πρόθεση των καταναλωτών για σημαντικές αγορές τους προσεχείς 12 μήνες (επίπλων, ηλεκτρικών συσκευών, κ.λπ.) κινείται καθοδικά τον Νοέμβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -35 μονάδες (από -27 μονάδες) και τα νοικοκυριά που δηλώνουν ότι θα προβούν σε μικρή ή μεγάλη αύξηση των δαπανών τους να περιορίζονται στο 10% (από 14%),

ενώ το 59% (από 31%) να δηλώνει πως θα τις μειώσει λίγο ή πολύ. Στην ΕΕ και Ευρωζώνη, οι αντίστοιχοι δείκτες περιορίζονται οριακά, στις -23 και -22 μονάδες αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

■ Εντείνονται οι πληθωριστικές προσδοκίες

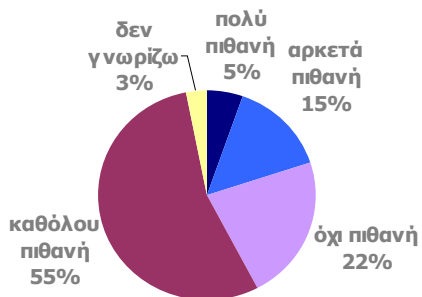
Οι προσδοκίες για αποκλιμάκωση των τιμών δίνουν τον Νοέμβριο τη θέση τους σε σχετικά ενισχυμένες προσδοκίες ανόδου. Έτσι, υπερτερούν και πάλι, όπως άλλωστε και όλους τους προηγούμενους μήνες φέτος εκτός του Σεπτεμβρίου, οι προβλέψεις ανόδου των τιμών, με το σχετικό δείκτη εξέλιξης των τιμών τους προσεχείς 12 μήνες να διαμορφώνεται στις +16 μονάδες (από -3 μονάδες). Από τα ελληνικά νοικοκυριά, πάνω από τα μισά (54% έναντι 34%) κρίνουν πως οι τιμές θα αυξηθούν με τον ίδιο ή ταχύτερο ρυθμό, ενώ το 22% (από 33%) θεωρεί ότι οι τιμές θα μείνουν αμετάβλητες ή θα μειωθούν. Στους αντίστοιχους δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη κυριαρχούν και πάλι οι προσδοκίες πτώσης των τιμών (-5 και -11 μονάδες αντίστοιχα).

■ Αύξηση του ποσοστού των νοικοκυριών που αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους

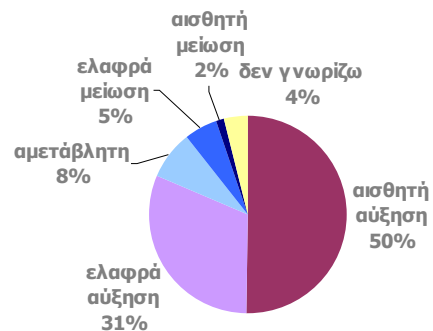
Οι εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, φανερώσουν υποχώρηση του ποσοστού που αποταμιεύει λίγο ή πολύ, στο 26% (από 30%), ενώ και πάλι ένας στους δύο καταναλωτές αναφέρει ότι «μόλις τα βγάζει πέρα». Το ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνει ότι έχει χρεωθεί επίσης περιορίζεται στο 10% (από 13%), ενώ σημαντική άνοδο καταγράφει το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ότι αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους, στο 14% (από 6%).

Διάγραμμα 7: Βασικοί Δείκτες έρευνας καταναλωτών

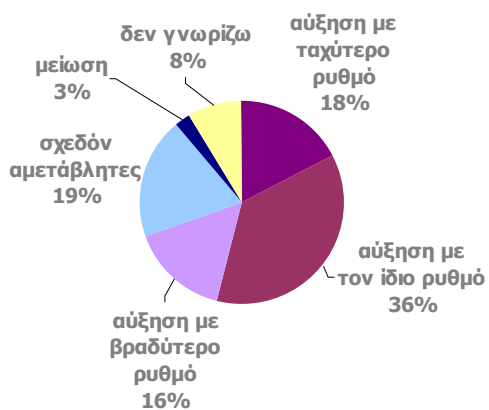
ΠΡΟΘΕΣΗ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗΣ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ 12ΜΗΝΟ

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ 12ΜΗΝΟ

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ 12ΜΗΝΟ

ΠΡΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΜΕΙΖΟΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ 12ΜΗΝΟ

Πηγή: IOBE